

IDESTRUP OG OMEGNS ANDELSMEJERI

For ca. 125 år siden gik andelsbevægelsen i gang over det ganske land.

I Idestrup sogn gik bønderne også i gang med at starte og bygge et andelsmejeri. Det var i 1886. Før den tid forarbejdede man selv mælken fra køerne hjemme på gårdene. Det ville være et fremskridt, hvis man nu kunne samles om et mejeri, som man kunne levere mælken til. Det var allerede sket andre steder i landet.

Der blev holdt møder og ved en generalforsamling den 12.marts 1886, blev der valgt en bestyrelse med H. P. Mortensen, Sdr. Ørslev som formand. Der tegnes andele af de bønder, som ville være med at starte mejeriet op. Det var ikke alle der var med lige fra starten, men flere kom hurtigt med, da de så det var en rigtig god beslutning.

Ifølge gamle protokoller holdt man bestyrelsesmøde en gang om ugen i den første tid, der var meget der skulle tages stilling til, køb af jord til at bygge mejeriet på, håndværkere med priser, køb af maskiner m.m.

Man vedtog at købe jord af parcellist J. Kristoffersen, Sdr. Ørslev. 2 skpr. Land til byggeplads for mejeriet, købesum 500 kr., så nu kom Idestrup Andelsmejeri altså til at ligge i Sdr. Ørslev. Der blev indhentet priser for mursten som blev købt fra Taaderup teglværk, murerarbejdet 1075 kr. fra Murermester H. Petersen, Nr. Ørslev. Tømremester J. Wisler, Ulslev 15 døre à 16 kr. Snedkermester P. Jensen, Ulslev 14 vinduer à 15 kr.

Byggeriet af andelsmejeriet blev sat i gang og samtidig bolig til en mejeribestyrer, som man nu ville antage til at varetage den daglige drift af mejeriet. Der blev søgt, og der kom 44 ansøgninger. Man antog mejerist P. Andersen fra Odense på følgende betingelser fra 1.juni 1886, 1800 kr. årlig + $\frac{1}{4}$ af højeste bud for smørsalg, som man nu skulle til at sælge, når driften var kommet i gang. Desuden fri bolig og tilliggende have, mælk og fløde til husholdningen, frit brug af kul til komfur og kakkelovne for mejeribestyreren med familie.

For ovennævnte løn forpligtiget til i et og alt at besørge hele mejeriets indre drift.

Der skulle nu indhentes tilbud af indkøb og opstilling af dampkedel og centrifuger, og hvad der ellers skulle til for at få mejeriet til at køre, for opstillingen stod mejerist K. Højgaard til færdiggørelse 25. juni 1886.

Andelshaverne påtog sig at hente kul i Nykøbing, som skulle bruges til at fyre i dampkedelen. Arbejdet med at hente kul i Nykøbing har jo på det tidspunkt foregået med hest og vogn, og kullene er formodentlig sejlet til havnen i Nykøbing. Der har alt i alt været meget arbejde at gøre, inden forarbejdningen af mælken er kommet i gang.

Mælken skulle også fragtes til mejeriet, det foregik også med hest og vogn. Mejeriet anskaffede vogne og heste til afhentning af mælk. Desuden kørte nogle af bønderne selv deres mælk til mejeriet.

Den 27. juli 1886 om morgenen startede mejeriet sin virksomhed. Mælken blev bragt fra andelshaverne to gange om dagen i den første tid, senere kun om morgenen. På tilbagevejen havde vognene returnermælk med tilbage til leverandørerne, skummetmælk og valle kunne bruges til dyrene. Mejeriet forarbejdede nu den gode mælk og fløde til salg af blandt andet smør, som der blev indhentet gode priser på i England, og man tog på udstilling i København for at præsentere de gode varer.

Der skete nu hele tiden nye tiltag for at få mejeriet til at køre og give overskud til andelshaverne, det er blevet en god arbejdsplads for flere ansatte mejerister og elever.

Allerede i 1887 udbyder man i offentlig licitation, kørsel af mælk til mejeriet fra leverandørerne. Mælkeruterne inddeles, og der bydes fra landmændene, som kan få en ekstra indtægt ved dette arbejde.

Aftalerne gælder kun for et år af gangen, så udbydes mælkeruterne igen.

I Nykøbing var det eftertragtet at købe smør fra Idestrup Mejeri, og i året 1912 begyndte en skomager Jens Jensen fra Ulslev at køre smør fra mejeriet til byens handlende og private forbrugere, en ekstra indtægt ved siden af skomagervirksomheden. Dette foregik med hest og vogn. Hans datter Berta hjalp sin far i mange år og overtog så ruten efter sin far i 1929. I 1927 er Jens Jensen blevet 70 år, og det er blevet for strengt at køre med hest og vogn.

Han køber bil og tager kørekort, og lige efter tager Berta også kørekort og det er nu nemmere for dem at komme til Nykøbing med smør. Berta fortsætter med at køre smør til Nykøbing indtil 1968. Hun er kendt og afholdt, hvor hun kommer frem, og hendes kælenavn er "Smør-Berta".

Endnu et indslag i driften fra mejeriet sættes i gang i 1928, en produktvogn med mælk, kærnemælk, fløde og smør til forbrugere i omegnen. Der ansættes en mælkehandler. Stillingen udbydes i licitation, og der kommer 12 tilbud, Carl W. Sørensen, Sdr. Vedby antages, og nu kan beboerne i de nærliggende byer komme ud med deres spande og kander og købe mælk og fløde, for eksempel kostede 1l. kærnemælk 6 øre.

Carl Sørensen passedede denne bedrift til 1937, og derefter ansættes Carl Jensen, Ulslev til produkthandler nu pr. bil i følgende byer Sdr. Ørslev, Idestrup, Sdr. Tåstrup, Elkenøre, Ulslev, Sdr. Alslev, og Hillestrup. Carl Jensen kører i mange år denne tur, og der skiftes på et tidspunkt over til mælk på flasker.

Igennem årene siden 1886 har der været fire mejeribestyrere ansat, mejeribestyrer Nielsen blev ansat i 1912 og er der til 1.maj 1936, hvor han ønsker at fratræde sin stilling. Der skal nu ansættes en ny

bestyrer, og det bliver J. Bjerre Christensen som kommer fra "Fremtidshåb Mejeri". Bjerre Christensen kommer til Idestrup Andelsmejeri 1.maj 1936.

Der har flere gange årene igennem været forslag om, at mejeriet skulle lave ost, men når det kom til afstemning hos andelhaverne blev det stemt ned. Men nu lige efter at Bjerre Christensen er trådt til, er man blevet enige om at sætte osteri i gang.

Den 3.maj 1936 starter osteriet op, og bestyrelsen var mødt op for at overvære produktionen af den første ost.

Den 27. juli 1936 er det 50 år siden mejeriet startede og det er blevet en rigtig god virksomhed. Det bliver fejret i Idestrup Forsamlingshus med sange og taler m.m.

I 1940, hvor 2.verdenskrig begynder, kan man læse i protokollerne, at der købes tørv og brænde samt halm fra leverandørerne til at fyre med, det var jo umuligt at købe kul til landet under krigen.

Men noget nyt får man alligevel i gang på mejeriet under krigen. I 1943- 1944 bliver det vedtaget at starte et frysehus til brug for andelshaverne. Det var virkelig noget nyt og moderne. Frysehuset blev indrettet i den

vestlige side af mejeriet, og mejeriets andelshavere kunne nu leje 1 eller 2 bokse, som de nu havde brug for. Der blev holdt åbent 1 time om dagen til indlevering og afhentning. Fryseboksen blev passet af fyrbøderen på mejeriet Chr. Jensen. Det var et dejligt fremskridt i husholdningen, at man nu kunne få kødet frosset ned, når der blev slagtet, i stedet for som før med nedsaltning, rygning og henkogning.

Sidst i halvtredserne og først i tresserne sker der mange nye tiltag inden for landbruget. Priserne er ikke så gode, og på nogle gårde begynder man at sætte køerne ud, og som følge deraf kommer der mindre mælk til mejeriet. Det er det samme på andre mejerier i området, flere mejerier bliver slået sammen for at klare det i nogle år endnu, men i 1969 beslutter andelshaverne at lukke Idestrup Andelsmejeri. Dem, der stadig havde mælk at levere, solgte nu til større mejerier.

Idestrup Andelsmejeri nåede altså at virke i 83 år.